

Т. С. Фідяєва

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри початкової та професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ОРАТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті зазначено, що іншомовне професійне спілкування майбутніх правознавців вважається засобом особистісного й професійного розвитку комунікативних знань і умінь, котрі необхідні для міжкультурної взаємодії на різних управлінських ланках у вищій юридичній освіті. До його складових віднесено загальнолюдські моральні цінності, знання й уміння спілкуватися з професійної тематики іноземними мовами, уміння добирати зручні й комфортні для всіх учасників освітнього процесу форми і методи спілкування.

Доведено, що ораторська майстерність є складовою іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців у закладі вищої освіти. Поняття «ораторська майстерність майбутніх правознавців» визначено як особистісне утворення, котре містить потреби самоствердження та мотиви самовиявлення індивідуальності в професійній діяльності, знання й уміння комунікувати за допомогою вербальних і невербальних засобів спілкування, харизматичні якості. У поєднанні з іноземними мовами ораторська майстерність забезпечує успіх правничої діяльності фахівців, допомагає знайти контакт з учасниками судових процесів. Уміння володіти собою в екстрених ситуаціях пов'язане з емоційною стійкістю правознавців. Промови з юридичним красномовством є ефективним засобом впливу на учасників судових процесів.

Результати опитування викладачів-респондентів з метою з'ясування їхнього вибору засобів професійного спілкування в освітньому процесі, у тому числі й іншомовного професійного спілкування, засвідчили, що вони застосовують як традиційні форми, так й інноваційні цифрові інструменти. До ораторської майстерності як ефективного засобу професійного спілкування на всіх рівнях організації освітнього процесу респонденти не звернулися.

Результати аналізу освітніх програм бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 081 Право показали, що риторика як обов'язкова навчальна дисципліна викладається лише в деяких закладах вищої освіти. Натомість, викладаються для майбутніх правознавців студії з іноземної мови, іноземна мова (загальновійськовий курс), іноземна мова за фахом, англійська професійна комунікація юриста, українська мова, основи підприємницької діяльності, менеджмент, маркетинг.

Реалізація інтегрованого підходу в процесі підготовки майбутніх правознавців до іншомовного професійного спілкування є перспективною лінією оновлення змісту зазначених освітніх програм.

Ключові слова: *підготовка майбутніх правознавців, спілкування, іноземні мови, комунікація, взаємодія, Юридична клініка, ділова гра.*

Постановка проблеми. Проблема організації іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців в умовах оновлення змісту вищої юридичної освіти є актуальною, оскільки вона розв'язується в межах досягнення цілей сталого розвитку нашої країни на період до 2030 року [15]. Орієнтирами для практичного застосування ідей сталого розвитку в галузі юриспруденції є такі цілі, як-от: побудова відкритого й миролюбного суспільства, котре забезпечує доступ до правосуддя кожного громадянина країни; створення підзвітних, ефективних інституцій, відкритих для широкої участі населення в розбудові різних галузевих напрямів; активізація механізмів глобального партнерства, розширення та зміцнення засобів його здійснення.

Підготовка майбутніх правознавців спрямована на уособлення української національної ідеї, оволодіння інноваційним типом мислення правозахисників, здатних не лише захищати права громадян країни, але й займатися педагогічним просвітництвом. У підготовці таких фахівців доцільним є здійснення міждисциплінарного підходу, використання настанов національної філософії освіти, педагогіки, психології, суспільних наук для розширення компетентностей правознавчої діяльності. Іншомовне професійне спілкування, його складові, зокрема ораторська майстерність, сприяють розбудові освітнього ландшафту, відкритого сприйняття проблем і колегіального розв'язання в правовому полі громадянського суспільства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій праці Л. Калініченко [6] зазначається про те, що в підготовці майбутніх фахівців права важливою є мовна складова, а мовна компетентність цих фахівців має тісний зв'язок з громадянською компетентністю. Мовна компетентність фахівців, її якість, має відповідати розробленій шкалі, наданій Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (комунікативним умінням, раніше визначеними, відповідають мовні, соціологічні, прагматичні вміння фахівця). Поряд з цим Пухальська [13] відзначає роль виступів і промов для успішної професійної діяльності юристів, а підготовка до них вимагає знань і вмінь риторики. Як відомо, риторика як наука є основою ораторської майстерності, завдяки якій юристи вдало переконують, впливають, розмовляють і співпрацюють з колегами та замовниками правових послуг, тобто населення, котре потребує правової підтримки й допомоги. Мистецтво слова допомагає розв'язувати справи потерпілих згідно прийнятого в країні законодавства, підвищувати імідж правозахисників серед населення.

У статті посилаємося на результати аналізу анкетування викладачів Харківського університету Відокремленого підрозділу «Фаховий коледж Харківського університету» (разом 24 особи), котрі працюють з майбутніми правознавцями (на основній посаді та за сумісництвом). Метою анкетування було з'ясування думки викладачів про те, як краще здійснювати професійне спілкування в педагогічному колективі, якими формами та методами користуватися під час взаємодії з учасниками освітнього процесу. 50,0% осіб надали перевагу вербальному (усне і письмове спілкування з учнями, колегами, адміністрацією, батьками) і невербальному (міміка, жести, тон голосу, які підсилюють або коригують вербальні повідомлення); 41,67% осіб ефективними вважають інтерактивні технології: використання сучасних засобів комунікації, таких як відеоконференції (Zoom, Google Meet), електронну пошту, освітні платформи (Classroom, Moodle) і соціальні мережі (Facebook, Instagram), що й розширює можливості для дистанційного навчання і професійного розвитку; 25,0% осіб виокремлюють роль соціальних навичок у професійному спілкуванні (емпатія та розуміння потреб учнів і колег, активне слухання – важливо не лише передавати інформацію, але й слухати й розуміти відповіді співрозмовників, розв'язання конфліктів – навички медіації та вирішення суперечок); 16,67% осіб надають перевагу колаборації та мережуванню як спільній роботі з колегами над освітніми проєктами, активній участі в професійних конференціях, вебінарах і семінарах, під час обміну досвідом у педагогічних спільнотах, як онлайн, так і офлайн.

Привертають увагу відповіді викладачів, зміст яких містить культурну компетентність і професійну етику. Вони вважають, що педагоги повинні враховувати різноманітність культур і цінностей у сучасному суспільстві, адаптуючи своє спілкування до різних контекстів. Під час іншомовного професійного спілкування слід дотримуватися норм педагогічної етики, відповідально ставитися до конфіденційності та приватної інформації учасників освітнього процесу. Загалом, як зазначають респонденти, професійне спілкування педагога, у тому числі й іншомовне професійне спілкування, включає як традиційні форми, так і інноваційні цифрові інструменти, що дозволяють ефективно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.

На жаль, до питань ораторської майстерності як ефективного засобу професійного спілкування на всіх рівнях організації освітнього процесу в ЗВО респонденти не звернулися.

Мета статті – розкрити суть поняття «ораторська майстерність майбутніх правознавців», показати її роль і місце серед складових іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців.

Виклад основного матеріалу. Учена Л. Русалкіна [14] зазначає, що іншомовне або англomовне ділове спілкування є процесом комунікативної взаємодії партнерів засобами мови, зокрема засобами іноземних мов. Таке спілкування включає мотиваційно-цільову складову як систему цінностей людської природи, змістову – систему знань про вербальне й невербальне спілкування; оперувальну – сукупність умінь сприймати потреби іншої людини, виражати себе й позитивно впливати на іншу людину; рефлексивну – оцінювальні дії вибору змісту та прийомів досягнення комунікативної взаємодії.

Цінною є думка цитованої дослідниці, суть якої полягає в тому, що налагоджування міжособистісних контактів у правовій сфері залежить від усвідомлення, розуміння, знання стратегій і тактик корпоративного партнерства. Уміння візуалізувати позитивні результати, правильно інтерпретувати процес спілкування й результати співпраці допомагають створити освітнє безпечне середовище з правовим захистом людини.

Як стверджує О. Мораховська [5], іншомовне професійне спілкування майбутніх фахівців є інструментом особистісного й професійного розвитку особистості виявлення комунікативних умінь, котрі необхідні для міжкультурної взаємодії та вирішення управлінських завдань. Іноземні мови, на думку вченої, поєднують гуманітарні й професійні знання, розвивають емоційно-інтелектуальну сферу, підвищують інтерес до пізнання нового, чужої культури і менталітет іншої країни. Іншомовному професійному спілкуванню потрібно навчати, термін «навчання» означає цілеспрямовану передачу досвіду іншому поко-

лінню, подолання мовних бар'єрів і психологічної невпевненості. Диференціація навчальних завдань відбувається згідно освітніх стратегій і цілей особистісно зорієнтованого підходу.

У царині сказаного, іншомовне професійне спілкування юристів мають забезпечувати відповідні компетентності. Як зазначає О. Корчова [7], у комунікуванні під час передачі інформації професійно-педагогічного сенсу важливим є усвідомлення й розуміння що є предметом мовлення та які домінують у комунікантів інтелектуально-пізнавальні мотиви. На рівень комунікативної взаємодії впливають емотивно-вольові якості тих, хто спілкується, а пізнавально-мисленнєва діяльність є регулятором гармонійного й виваженого спілкування. На думку вченої до риторичного дискурсу в педагогічній сфері слід віднести здатність людини змістовно монологічно висловлюватися, моделювати конструктивний діалог, розв'язувати конфлікти за допомогою словесних методів, біти відповідальною та ініціативною людиною в процесі комунікування й продуктивної співпраці.

Учений І. Локтіонов [3] з позиції авторського підходу визначає професійно-етичну компетентність майбутніх бакалаврів з правознавства динамічним, розвивальним утворенням. Така компетентність представляє сукупність знань з правничих дисциплін, умінь практичного їх застосування, а саме: мати стійкі ціннісні орієнтації, уміти виявляти соціально-моральну відповідальність під час прийняття правових рішень, надавати юридичні послуги. У цьому контенті виступає відома тріада правник – суспільство – етика і мораль, згідно якої відбувається взаємодія.

На думку В. Пальчинської, О. Рябчинської, І. Чернової [12], комунікативна компетентність юристів є сукупністю знань і вмінь, завдяки яким відбувається професійне спілкування, зокрема й іншомовне професійне спілкування. Цілком погоджуємося в тому, що комунікативна компетентність є інтегрованим особистісно-професійним утворенням, а взаємодія на комунікативному й правовому рівнях є невід'ємною умовою успішного іншомовного професійного спілкування.

Узагалі, бракує інформації про роль і місце ораторської майстерності правозахисників у професійному спілкуванні з населенням і колегами, хоча, як вважаємо, такі знання й уміння доповнюють компетенції цих фахівців. Безумовно, вміння логічно думати мають супроводжуватися вміннями переконувати й наводити аргументи в судовому процесі. На практиці судових розглядів бракує ситуацій спокійного й виваженого діалогу між учасниками судового процесу. Зазвичай, емоції гальмують логічне й критичне мислення, прийняття точки зору іншої людини. До того ж публічні виступи незавжди відповідають нормам української та іноземних мов, що й заважає

сприйняттю інформації та прийняттю виважених рішень. До перемовин також незавжди готові учасники судових засідань, тому ораторська майстерність має сприяти позитивному настрою на успішні домовленості між сторонами, які приймають участь у справі.

Як свідчать результати аналізу наукових робіт [6; 12; 13], ораторська майстерність правознавців опосередковано показана невід'ємною складовою їхньої професійної компетентності, завдяки якій вони впливають на емоційну сферу іншої людини. До ораторської майстерності входять інтонаційні, мовні, комунікаційні засоби промови як головного інструменту впливу на переконання і стереотипи іншої людини.

Ораторська майстерність правознавців спирається на ораторське мистецтво, його функції як-от: комунікативну, бо відбувається сприйняття й передача необхідної інформації, а разом з цим організація взаємодії; конструктивну, завдяки якій формуються думки; емотивну як ставлення і сприйняття змісту розмови іншої людини; заохочувальну, що включає переконання під час спілкування; прогностувальну й моделювальну, завдяки якій відбувається планування подальших перемовин і нових проєктів.

У словнику термінів і понять з риторики [4] поняття «ораторська майстерність» означає уміння успішно виступати перед аудиторією. Така майстерність може бути вродженою або набуватися з досвідом. Суттєвими ознаками ораторської майстерності є вміння володіти собою, виявляти індивідуальність та харизму, контактувати з аудиторією, вільно користуватися вербальними і невербальними засобами спілкування. Опанування ораторською майстерністю відбувається на заняттях з риторики, психології, культури мови, етики та в позааудиторній роботі.

У науковій літературі [12; 13] зустрічається термін «юридичне красномовство», що означає промови правознавців під час розгляду судових справ населення з дотриманням законодавства. Промови бувають як прокурорські або обвинувачувальні законопорушників та адвокатські або захисні себе та своїх підопічних. Підготовка судової промови вимагає риторичної підготовки, ораторської майстерності. З промовами виступають як прокурор, так й адвокат. Процедура розгляду судової справи включає, окрім прокурора й адвоката, громадських діячів (обвинувачі й захисники), цивільних позивачів і відповідачів, підсудного й потерпілого та їхніх родичів. Коли розглядаються адміністративна, кримінальна, цивільна справи, то судова промова як звернення до суду та присутніх відбиває висновки, зроблені щодо зазначеної справи. Вибудовується така промова на основі результатів аналізу громадської думки щодо законопорушення та обраної міри

запобігання, порівняння різних поглядів та оцінку злочинів. Слід уточнити про те, що лише прокурор та адвокат мають право запропонувати міру покарання або висловитися про невинність підсудного. Роль судової промови полягає в тому, щоб підсилити переконання й думку учасників засідання, присутніх громадян. Саме за таких обставин має бути організоване професійне спілкування юристів з громадянами на компромісному рівні, дотримуючись правил ораторської майстерності.

Ми проаналізували освітні програми з спеціальності 081 «Право», до яких відкрито доступ на сайтах ЗВО правничого напрямку підготовки фахівців. Спеціальність 081 Право, галузі знань 08 Право регламентується чинним Стандартом вищої освіти за спеціальністю 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Були поставлені завдання: які освітні компоненти забезпечують іншомовне професійне спілкування майбутніх правознавців; чи передбачена ораторська майстерність для формування професійних компетентностей юристів. Звичайно, така інформація є ознайомчою, тому що більш детальніше організація освітнього процесу наведена в робочих навчальних планах і силабусах, у навчально-методичному забезпеченні як обов'язкових, так і вибіркового дисциплін. У ЗВО [8] майбутні правознавці вивчають студії з іноземної мови (4 кредити), студії з юридичної аргументації (3 кредити), іноземну мову (загальнонавчальний курс) (7 кредитів), військову педагогіку та психологію (у тому числі лідерство) (2 кредити). Ознайомлення з цією інформацією слугує для винесення думки про те, що для створення іншомовного професійного середовища є простір освітнього часу та обсяги навантаження. Стосовно ораторської майстерності слід зазначити про відсутність такої дисципліни в переліку ОК. Маємо думку про те, що такий модуль з ораторської майстерності має бути у військовій педагогіці та психології, з ним пов'язане вивчення питання лідерства.

У іншому ЗВО [5] у змісті ОПП наводиться поділ спеціальних компетентностей, котрі набувають майбутні правознавці, на соціально-гуманітарної ерудованості, дослідницьких навичок, комунікації, професійної самоорганізації та використання інформаційних технологій, праворозуміння та правозастосування. Цінним є те, що в комунікацію закладено компетенції вільного володіння державною та іноземними мовами із застосуванням правничої термінології, базові навички на основі сформованих умінь правознавців, доступне і зрозуміле донесення до респондентів змісту правової проблематики, знання й уміння застосовувати на практиці норми матеріального та процесуального права. На цій ОПП викладаються дотичні до нашої проблеми ОК, як-от: риторика (4 кредити), іноземна мова (9 кредитів), іноземна мова за фахом

(3 кредити). Ознайомлення з цією ОПП свідчить про те, що риторика є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх правознавців.

Результати аналізу ОП [10], що реалізується в ЗВПО, свідчать про те, що дотичними до теми дослідження питань іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців та його складової – ораторська майстерність є ОК, як-от: іноземна мова (5 кредитів), англійська професійна комунікація юриста (3 кредити), українська мова (за професійним спрямуванням) (3 кредити), основи юридичної клінічної практики (4 кредити). Цінним є те, що до практики в юридичній клініці ведеться теоретична підготовка, а здійснення якісної практичної складової ОП відбувається в єдності з теоретичною та в стінах ЗВПО. Такі позитивні практики є вираженими під час акредитаційних процесів у ЗВО.

Особливістю такої ОП є здійснення правознавчої та правопросвітницької діяльності на засадах верховенства права, загальнолюдських та європейських цінностей (персоналізований підхід, духовність, колегіальність у прийнятті рішень, патріотизм і полікультурність, високий інтелектуальний потенціал, академічна доброчесність, високий рівень підготовки фахівців). У майбутніх правознавців формується здатність до системного навчання і професійного розвитку впродовж життя. Така ОП здійснюється в межах Сковородинівської родини ХНПУ імені Г. С. Сковороди, а її пріоритетами є виховуючий вплив на молодь з позиції права і просвітництва в сучасному середовищі, побудови нових морально-соціальних відносин.

З підготовки фахових молодших бакалаврів права присвячена ОП [11], що забезпечує працевлаштування на первинних посадах юриспруденції. Дотичними позиціями є правове регулювання суспільних відносин, вивчення й дотримання етичних стандартів правничої професії. У цьому приватному ЗВО реалізується бакалаврська програма 081 Право [1], на якій формуються soft skills і бізнес-навички. Майбутні правознавці розвивають критичне мислення, листуються з професійних питань, навчаються виступати і вести перемовини. Цінним є те, що викладаються ОК – основи підприємницької діяльності, менеджмент, маркетинг. Здобувачі вищої освіти засвоюють не лише знання з правових дисциплін, але й навчаються працювати в команді, співпрацювати в освітніх проєктах. Такі знання й уміння є основою іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців, їхньої акторської майстерності.

У процесі іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців з метою формування ораторської майстерності організовуються активні тренінгові форми і методи, метод case study, ділові ігри, імпровізація ситуацій та шляхів їх вирішення. Особливої уваги заслуговують

інтерактивні форми і методи навчання і виховання в поєднанні з ораторським мистецтвом. Взаємодія, підкріплена позитивними емоціями, підсилює ефективність іншомовного професійного спілкування в середовищі правничої культури та освітнього осередку. Комунікативні та соціальні навички майбутні правознавці відшліфовують у юридичних клініках на базі закладів вищої освіти. Це не лише тренд нинішньої правничої вищої освіти, але й широкий простір самореалізації, у якій вагоме місце належить ораторській майстерності юристів. На базі таких клінік створюється сприятливе середовище для іншомовного професійного спілкування, оскільки за допомогою звертаються іноземні громадяни, зокрема майбутні фахівці різних галузей.

Ефективними для організації іншомовного професійного спілкування є наукові гуртки з трудового права, цивільного права, адміністративного права, конституційного та міжнародного права, кримінального права, кримінального процесу.

До шляхів формування ораторської майстерності правознавців саме на цій програмі віднесемо імпровізацію судових засідань під час вивчення ОК – адміністративне процесуальне право, кримінальне процесуальне право, міжнародно-правовий захист прав людини, цивільне процесуальне право.

У науковій статті А. Дуброва [2] надає перевагу методу контент-навчання під час організації іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців. Іноземні мови одночасно викладаються з навчальними дисциплінами фаху підготовки. А ще надаються допоміжні мовні курси, на яких відбираються теми відповідно потреб та інтересів здобувачів вищої школи і вимог професійної діяльності, її кваліфікаційних характеристик. Під час занять ефективними є ділові ігри, бо завдяки їм посилюється уява і розуміння відповідності власного потенціалу тим вимогам професії, закладені в професіограмі фахівця.

Висновки і пропозиції. Розкрито суть поняття «ораторська майстерність майбутніх правознавців» як особистісне утворення, котре містить потреби самоствердження та мотиви самовиявлення індивідуальності в професійній діяльності, знання й уміння комунікувати за допомогою вербальних і невербальних засобів спілкування, харизматичні якості. Проведено опитування викладачів з метою виявлення думки про те, як краще здійснювати професійне спілкування в педагогічному колективі, якими формами та методами користуватися під час взаємодії з учасниками освітнього процесу. Результати проаналізовано і зазначено про те, що ораторській майстерності майбутніх правознавців недостатньо приділяється уваги в процесі їхньої підготовки. Такий висновок підтвердили результати аналізу

освітніх програм бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 081 Право.

Разом з цим, доведено, що ораторська майстерність є складовою іншомовного професійного спілкування майбутніх правознавців у закладі вищої освіти. У поєднанні з іноземними мовами ораторська майстерність забезпечує успіх правничої діяльності фахівців, допомагає знайти контакт з учасниками судових процесів.

Реалізація інтегрованого підходу в процесі підготовки майбутніх правознавців до іншомовного професійного спілкування є перспективною лінією оновлення змісту зазначених освітніх програм. Пропонуємо розробити й запропонувати дисципліну вільного вибору «Ораторська майстерність правознавців у іншомовному професійному середовищі».

Список використаної літератури:

1. Бакалаврська програма 081 Право. Харківський університет. <https://vstup.hepu.edu.ua/law-bachlors-program/>
2. Дуброва А. Методичні аспекти формування іншомовного професійно-орієнтованого спілкування майбутніх фахівців. *Інноватика у вихованні*. 2020. Вип. 11, Т. 2. С. 209–215.
3. Локтіонов І. І. Формування морально-етичної компетентності майбутніх бакалаврів з правознавства у процесі фахової підготовки : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / наук. керівник О. І. Іваницький. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 70 с.
4. Макович Х.Я., Вербицька Л.О., Капітан Н.О. Словник термінів і понять з риторики. Львів, 2016. 140 с. <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/3431/1/%D0%A0%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
5. Мораховська О. Е. Навчання професійно орієнтованого іншомовного спілкування студентів технічних освітніх закладів як педагогічна проблема. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2020. 125–130. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-57-125-130>
6. Калініченко Л. Риторична культура як основа формування професійної мовнокомунікативної компетентності майбутніх правників. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 1 (95). С. 192–198.
7. Корчова О.М. Риторичні засади професійно-педагогічної комунікації в закладі вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73, Т. 2. С. 59–63. DOI: 10.32840/1992-5786.2020.73-2.11

8. Освітньо-професійна програма. Спец. 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2022. <https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/opp-pravo-bakalavr-2022.pdf>
9. Освітньо-професійна програма. Спец. 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2024. https://law.karazin.ua/resources/doks2021/inform_pak/2024-2025/OPP_081_bak_2024_compressed.pdf
10. ОП «Право» факультету історії і права ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Спец. 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2024/Pravo.pdf
11. Освітня програма «081 Фаховий молодший бакалавр права». Харківський університет. <https://vstup.hcpu.edu.ua/law-pj-bachelor-program/>
12. Пальченкова В., Рябчинська О., Чернова І. Актуальні питання формування мовної компетентності докторів філософії з права. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2 (123). С. 371–376.
13. Пухальська Г. А., Афтенюк Ю. В., Шульга Н. В. Риторика як складова підготовки спеціалістів у галузі юриспруденції. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2020. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3951/4216>
14. Русалкіна Л. Г. Іншомовне ділове спілкування та його структурні компоненти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2015. № 1. С. 90–96. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3566/1/Rusalkina.pdf>
15. Указ Президента України Про цілі сталого розвитку України на період до 20230 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Fidiaieva T. Oratory skills as a component of foreign language professional communication of future lawyers in a higher education institution

The article states that foreign language professional communication of future lawyers is considered a means of personal and professional development of communicative knowledge and skills, which are necessary for intercultural interaction at various management levels in higher legal education. Its components include universal moral values, knowledge and skills to communicate on professional topics in foreign languages, the ability to choose convenient and comfortable forms and methods of communication for all participants in the educational process.

It is proven that oratory skills are a component of foreign language professional communication of future lawyers in a higher education institution. The concept of “oratory skills of future lawyers” is defined as a personal formation that includes the needs of self-affirmation and motives for self-expression of individuality in professional activity, knowledge and skills to communicate using verbal and non-verbal means of communication, charismatic qualities. In combination with foreign languages, oratory skills ensure the success of legal activities of specialists, help to find contact with participants in legal proceedings. The ability to control oneself in emergency situations is associated with the emotional stability of lawyers. Speeches with legal eloquence are an effective means of influencing participants in legal proceedings.

The results of a survey of teacher respondents to determine their choice of means of professional communication in the educational process, including foreign-language professional communication, showed that they use both traditional forms and innovative digital tools. The respondents did not address oratory skills as an effective means of professional communication at all levels of the organization of the educational process. The results of the analysis of educational programs of the bachelor’s level of higher education in the specialty 081 Law showed that rhetoric as a mandatory academic discipline is taught only in some higher education institutions. Instead, future lawyers are taught foreign language studies, foreign language (general military course), foreign language by specialty, English-language professional communication of a lawyer, Ukrainian language, basics of entrepreneurship, management, marketing.

The implementation of an integrated approach in the process of training future lawyers for foreign-language professional communication is a promising line of updating the content of the specified educational programs.

Key words: *training future lawyers, communication, foreign languages, communication, interaction, Legal Clinic, business game.*